

Châu Phi

không trong suốt

Kim cương máu (còn được gọi là kim cương chuyển mã, kim cương tranh chấp, kim cương nóng hay kim cương chiến tranh) tự tên nó đã cho người ta một khái niệm không hề êm đềm và nhẹ nhõm- thậm chí là rợn tóc gáy cho giá phải trả – về một cái đẹp ẩn chứa nhiều chết chóc khôn lường

Từ châu Phi khói súng...

Những viên kim cương dẫm máu nhất thời hiện đại, hiển nhiên sẽ được tìm thấy lần đầu trong lịch sử tại châu Phi, trước tiên ở Angola. Sau khi độc lập vào tháng 11-1975, Angola vẫn chìm trong nội chiến giữa 3 tổ chức MPLA, UNITA và FNLA cho tới năm 2001. Từ 1992-1998, vi phạm thỏa thuận Bicesse 1991, UNITA (Liên minh Quốc gia về độc lập toàn Angola) đã bán một số kim cương trị giá 3,72 tỷ USD để lấy tiền làm kinh phí nuôi dưỡng quân chống chính phủ.

Đến mức, Liên Hiệp Quốc (LHQ) phải nhìn nhận kim cương

đóng vai trò tài trợ cho chiến quân UNITA và do vậy đến năm 1998, đã phải thông qua 2 điều luật 1173 và 1776 của Hội đồng Bảo an (HĐBA) về cấm buôn bán kim cương có nguồn gốc tranh chấp từ Angola. Đó là lần đầu, người ta nghe tới khái niệm về một loại kim cương “không sạch” khi tiền thu được từ nó đã được dùng để nuôi một cuộc chiến. Theo các báo cáo, khoảng 20% tổng sản lượng kim cương sản xuất ở Angola trong những năm 1980 đã bị rao bán bất hợp pháp, và 19% khác là bị tranh chấp trong điều kiện tự nhiên.

Nhưng bất kể quyết định của

LHQ, UNITA vẫn cứ bán kim cương. Lúc đó Đại sứ Canada Robert Fowler đã được giao nhiệm vụ đi điều tra sự việc. Năm 2000, ông viết bản báo cáo Fowler nổi tiếng, nêu tên nhiều quốc gia, tổ chức và nhân vật có liên quan tới đường dây buôn bán ấy. Bản báo cáo đó đã thiết lập nên mối liên hệ đáng bàng hoàng giữa các đường dây kim cương buôn bán bất hợp pháp và các cuộc tranh chấp nơi một vùng thế giới thứ ba đói nghèo.

Phía khác, từ 1989-2001, Liberia cũng lao vào nội chiến. Rồi năm 2000, LHQ kết tội Tổng thống Liberia – Charles G. Taylor – đã “chống lưng” cho tổ chức RUF ở nước láng giềng Sierra Leone bằng cách đổi vũ khí và chương trình huấn luyện họ lấy kim cương lậu. Rồi năm 2001, LHQ can thiệp chuyện mua bán kim cương ở Liberia. Sau đó, Taylor bị lật đổ, phải chịu đi đày sang Nigeria và trở thành tội phạm chiến tranh.

Một lần nữa, kim cương châu Phi đã tự cho thấy, tại sao nó lại vấy máu. Càng không ai ngạc nhiên khi các tòa đại sứ Mỹ tại

một số nước châu Phi bị đánh bom vào năm 1998, khi tổ chức khủng bố Al Qaeda đã nói rõ mình mua bán kim cương lậu với chính Liberia để lấy kinh phí hoạt động và ra đòn.

Bờ Biển Ngà tuy khai thác kim cương hợp pháp vào đầu những năm 1990 nhưng sang tới năm 1999 lại cũng rơi vào nội chiến. Đất nước này bỗng dưng trở thành “trạm trung chuyển” kim cương lậu xuất cảng từ Liberia và Sierra Leone đang oằn oại trong chiến tranh. Khi các nhà đầu tư nước ngoài cuốn gói chạy khỏi đó, HĐBA LHQ đã quyết định cấm buôn bán kim cương xuất cảng từ Bờ Biển Ngà vào tháng 12-2005. Nhưng bất chấp, nó vẫn tiếp diễn: Kim cương thô vẫn cứ chảy máu sang các nước láng giềng và cả tới tay các tổ chức buôn lậu bí mật theo các đường dây nằm ở phía bắc, vốn do du kích quân Forces Nouvelles (Lực lượng mới) đang kiểm soát lãnh địa.

Còn nhiều, còn nhiều: Cộng hòa dân chủ nhân dân Congo (Trước là Zaire) hiện chiếm 8% lượng kim cương xuất cảng toàn

thế giới và không ai biết rõ, số kim cương máu đích thực có trong đó là bao nhiêu. Viên kim cương vô giá Millennium Star nặng 200 carat cũng đã được tìm thấy chính ở đó và khi nội chiến lên tới đỉnh vào những năm 1990, người ta đã bán nó cho nhà khai thác De Beers ở Nam Phi. Còn Cộng hòa Congo (Congo-Brazzaville) thì lại gặp rắc rối với LHQ vào năm 2004 vì bất chấp mình không có mỏ kim cương chính thức, từ lâu rồi, họ vẫn cứ xuất cảng đều đều và không ai xác định nổi, số kim cương ấy đã từ đâu mà ra.

Giải quyết quyết liệt

Global Witness chính là tổ chức quốc tế đầu tiên đã nhìn ra mối quan hệ giữa việc buôn bán kim cương lậu và các cuộc tranh chấp đẫm máu triền miên ở châu Phi, trong bản báo cáo mang tên Cuộc mua bán tàn khốc của mình vào năm 1998. Cộng thêm các điều khoản từ LHQ đã kể và cả bản

báo cáo không lấy gì làm vui vẻ của ông Fowler, các quốc gia có xuất cảng kim cương tại lục địa đen đã phải cùng ngồi họp lại tại Kimberley, Nam Phi để tìm ra một giải pháp. Họ cùng lên một kế hoạch kêu gọi các cuộc tranh chấp có liên quan tới kim cương phải ngừng lại, và những nhà buôn kim cương trên toàn thế giới cũng phải tổ thái độ hợp tác bằng cách xem xét các sản phẩm mà họ đã mua, và sẽ mua, không có nguồn gốc từ biết bao xương máu đổ ra trong chiến tranh.

Tháng 7-2000, Hội nghị kim cương thế giới tại Antwerp đã chấp thuận một quyết định, qua đó sẽ tăng cường sức mạnh của thị trường kim cương chính thức bằng cách chặn lại tất cả những cuộc chiến có liên quan tới kim cương lậu. Quyết định này còn kêu gọi thành lập một hệ thống chứng nhận chính thức về chất lượng kim cương nhập và xuất cảng trên

toàn cầu, rồi khuyến cáo các nước chỉ nên chấp nhận các gói hay bao bì chứa kim cương nhập cảng đóng kín có niêm phong, rồi còn có nhiều điều luật nghiêm khắc để chống lại các đường dây mua bán kim cương bất hợp pháp. Tới 2 ngày 17 và 18-1-2001, một tổ chức mới là Hội đồng Kim cương thế giới ra đời. Nhiệm vụ chính của nó là thẩm định và chứng nhận mọi loại kim cương thô đến từ khắp thế giới phải là kim cương sạch, hiểu theo nghĩa bóng, tức là không vấy máu.

Đến ngày 18-1-2001, Tổng thống Mỹ Bill Clinton công bố Điều luật 13194 cấm nhập cảng kim cương thô từ Sierra Leone vào Mỹ. Ngày 22-5-2001, Tổng thống George W. Bush lại có Điều luật 13213 cấm kim cương thô từ Liberia. Đến tháng 12-2002, Luật Xuất nhập cảng kim cương thô cũng được chính phủ Canada ban hành. Ai cũng biết Canada có vai

trò quan trọng thế nào trên thị trường kim cương chính thức quốc tế nên họ đã rất nghiêm khắc lập ra cả một chương trình chứng nhận riêng của mình. Chương trình này cung cấp bản xác nhận của chính phủ Canada trên tất cả các loại kim cương được khai thác từ mỏ, cắt và đánh bóng trên địa phận Canada, nhất là ở lãnh thổ phía tây bắc. Từng viên sẽ được soi bằng tia laser, xem xét và lưu lý lịch lại trong một ngân hàng dữ liệu.

Nhưng kim cương máu, bất chấp những động thái đó, vẫn nằm ngòn ngòn khắp nơi.

Ngoại lệ Zimbabwe

Duy nhất chỉ có Zimbabwe là trường hợp đặc biệt, khi kim cương của họ không bị xem là kim cương máu do chúng nằm trong các mỏ được Công ước Kimberley nhìn nhận là bên ngoài mọi vùng tranh chấp, cả về quân sự lẫn dân sự ở châu Phi. ■

TÌM HIỂU

10 Dấu hiệu không thể xem thường

Có những biểu hiện của cơ thể mang tính báo động về sức khỏe, nhưng lại bị bỏ qua, thậm chí, nhiều người còn cho rằng đó chỉ là biểu hiện thông thường. Đáng tiếc, đôi khi đó là những dấu hiệu cảnh báo một bệnh lý nặng.

1/- Bỗng nhiên khó thở

Đôi khi bạn thấy khó thở, nhất là sau khi tập thể dục hay vận động quá sức, hoặc những lúc bạn quá lo lắng. Bạn cần cảnh giác, vì nếu đột nhiên bạn bị khó thở, có thể là do chứng nghẽn mạch phổi. Bệnh này có thể gây nguy hiểm tới tính mạng.

Một nguy cơ khác là tìm lên cơn đau hoặc truy tim. Cả hai tình huống trên đều làm cho bệnh nhân thở gấp, khó chịu hoặc cảm thấy thiếu không khí. Cần đưa bệnh nhân đi cấp cứu.

2/- Choáng váng, chóng mặt khi ra khỏi giường

Sáng sớm, vừa bước chân xuống giường bạn đã thấy người chông chênh, đầu óc choáng váng. Đừng xem thường, vì rất có thể bạn bị huyết áp. Cũng có thể đó là dấu

hiệu báo động của bệnh Parkinson, bệnh truy tim. Hãy đi gặp bác sĩ.

3/- Đau đầu như búa bổ

Phần lớn trường hợp là triệu chứng của chứng nhức nửa đầu (migraine), chỉ cần uống thuốc giảm đau và nghỉ ngơi là hết. Nhưng trong một vài trường hợp, chứng nhức đầu là dấu hiệu có khối u hay xuất huyết trong não. Nếu bạn bị đau nhiều nửa bên đầu một cách đột ngột và kéo dài mà kèm theo buồn nôn, ói mửa, chảy nước mắt thì phải đi bệnh viện gấp, rất có thể là do xuất huyết não.

4/- Đột nhiên sụt cân

Bạn vẫn ăn uống bình thường nhưng đột nhiên bị sụt cân thì có thể là bị bệnh ác tính nào đó. Một nguyên nhân khác cũng có thể là do sự bất bình thường nội tiết (endocrinic abnormality) như bệnh tuyến giáp Basedow, trầm cảm hay tiểu đường. Nên đi gặp bác sĩ ngay để có hướng điều trị kịp thời.

5/- Đau nhói gan bàn chân

Không vận động mạnh, nhưng gan bàn chân bị đau nhói và thi thoảng tái lại. Rất có thể là do sự nén ép dây thần kinh hoặc viêm dây thần kinh ngoại biên. Hãy liên lạc với bác sĩ càng sớm càng tốt.

6/- Vết bầm không tan

Vết dất hay thâm tím chậm lành có thể là dấu hiệu của bệnh tiểu đường (dấu hiệu khác gồm có da bị ngứa hoặc đau nhói bàn tay hay bàn chân). Cũng có thể bạn đang bị một căn bệnh về máu. Ngoài việc tìm cách giảm cân (giảm 10% trọng lượng ảnh hưởng đáng kể lên mức đường trong máu), tập thể dục và coi lại thói quen ăn uống, bạn nên gặp bác sĩ để kiểm tra sức khỏe.

7/- Mất thoáng không thấy gì - chỉ trong một giây

Khi bị tê một bên người và tạm thời hai mắt không nhìn thấy gì là những dấu hiệu rất đáng chú ý. Đột nhiên bị tê, nói liu lỉu, hay mất thăng bằng có thể là bằng chứng của một cơn đột quy nhẹ, còn gọi là đột quy thiếu máu cục bộ thoáng qua (transient ischemic attack - TIA). Đột quy nhẹ này thường báo trước một cơn đột quy thật sự, vì vậy, khi có triệu chứng của TIA phải gặp bác sĩ ngay.

8/- Bất chợt đau lưng

Nếu không phải vì tập thể dục thì cơn đau lưng bất chợt có thể là dấu hiệu của chứng phình mạch. Chứng đau này chỉ hết khi dòng mạch chủ bị bẻ. Một nguyên nhân khác của chứng đau lưng này - kém phần nguy hiểm hơn - là sỏi

thận. Bác sĩ sẽ cho chụp CT scan để xác định vị trí và hình dạng của chỗ mạch phình, sau đó cho uống thuốc huyết áp hay giải phẫu ghép nối mạch máu nhân tạo.

9/- Đau lưng dữ dội hoặc âm ỉ kéo dài

Rất có thể đó là triệu chứng của viêm ruột thừa, viêm tụy tạng hoặc của túi mật bị sưng. Cả ba trường hợp đều có cùng một nguyên nhân: vì một lý do nào đó các bộ phận này đã bị nhiễm khuẩn, có khả năng nguy hại đến tính mạng. Nếu rơi vào trường hợp này bạn cần nhập viện gấp, nếu để lâu các bộ phận trên bị vỡ, rất khó cứu chữa.

10/- Rối loạn tiêu tiểu

Đi tiểu đau rát và thấy có máu lẫn trong nước tiểu, rất có thể bạn bị nhiễm khuẩn bàng quang. Đây cũng là dấu hiệu của ung thư bàng quang. Hút thuốc lá yếu tố nguy cơ mắc bệnh lớn nhất. Nếu phát hiện sớm, bệnh có thể được chữa khỏi.

Một đi tiêu, phân có đăm lẫn máu cần phải được thăm khám trực tràng hay nội soi để kiểm tra. ■